

ŞEYX ZAHİD TÜRƏSİ BÖLGƏDƏ BİRGƏYAŞAYIŞ GÖSTƏRİCİLƏRİNDƏN BİRİ KİMİ

Zaur Məmmədov

Lənkəran Dövlət Universiteti, Lənkəran, Azərbaycan

e-mail: mammadovzaur@mail.ru

Xülasə: Məqalədə XIII əsrdə Şərqdə dövrünün tanınmış ziyalı, böyük sufi alimi, filosof, müəllim və şairi, tanınmış xadimi olmuş, Mövlanə Cəlaləddin Rumi, Səfəvilər məktəbi tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş Şeyx Zahid Gilani və onun hörmətinə inşa edilmiş Şeyx Zahid Türbəsi haqqında bəzi məsələlərə toxunulmuşdur. Xalqımızın multikultural və tolerant dəyərlərə malik olduğu vurğulanmış, islamda təriqətlər arasında ayrışçılıqı qəbul etmədiyi məhz Şeyx Zahid Gilani şəxsində özünü ehtiva etmişdir. Şeyx Zahid 25 il səfəvilərin ulu babası Şeyx Səfiəddinin müridi-müəllimi olmuşdur. Məqalə üzərində çalışarkən "Silsilə-tün-nəsəbi Səfəviyyə", Şeyx Səfi Təzkirəsi "Səfvatüs-səva" nın türkçə tərcümələrindən istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: Lənkəran, Səfəvi, sufi, türbə, tolerant, multikultural

Giriş

Respublikamızda çoxlu sayda ziyarətəgah vardır və bu ziyarətəgahlar el arasında ocaq, pir, türbə, xanəgah və came adları ilə tanınır. Belə ziyarətəgahlardan biri Şeyx Zahid türbəsidir. Şeyx Zahid türbəsi Lənkəran şəhərindən 15 km cənub-şərqdə olan Şıxəkəran kəndinin ərazisində, qədim qəbristanlıqda yerləşir. Türbə XIII əsrdə yaşamış və sufiliyi təbliğ etmiş Şeyx Zahidin adı ilə bağlıdır. Şeyx Zahid Gilani sufi dərviş ordeninin Xəlvəiyyə, Səfəviyyə, Bayramiyyə, Zahidiyyə təriqətləri silsilələrində yer alan mühüm bir şəxsiyyətdir. Tarixşünaslığımızda onun tədqiqi çox az araşdırılması və yazılı ədəbiyyatın demək olar ki, olmaması onun təsəvvüf fikirlərini dəyərləndirməkdə çətinliklər yaradır. Buna baxmayaraq araşdırdığımız ilk qaynaqlar və sonralar yazılan əsərləri ümumiləşdirərək Zahid Gilaninin həyatına, onun məqbərəsi haqqda qeydlərimizi bildirməklə əsas hədəfimiz olaraq müəyyən qədər Şeyx Zahid portretini ortaya çıxarmaqdır. Bununla yanaşı bir neçə İran tədqiqatçılarının mübaliğəli əsərlərində tarixi gerçəkliyə uyğun olmayan məlumatlar yer almışdır. Digər bir məqsədimiz isə Şeyx Zahidin dəfn olunduğu yerdə inşa edilmiş Şeyx Zahid türbəsinin əhəmiyyətini Lənkəranın, eləcə də bölgənin multikultural həyatında roluna toxunmaqdır. Bu mövzuda isə demək olar ki, araşdırma yoxdur. Təkcə Seyidəli Kazımbəyogluğunun Cəvahirnaməyi Lənkəran əsərində müfəssəl məlumat verilir. Çünki əsər cəmi 43 vərəqdən ibarət olub, 1869-cu ildə fars dilində yazılmışdır. Altı fəsil və son sözdən ibarət olan əsər əsasən Lənkəran (Talış) xanlığının iqtisadi, coğrafi və tarixi həyatından bəhs edilmişdir. Türbə haqqda əlavə məlumatlar yerli insanlardan, rəvayətlərdən əldə edilib sistemləşdirilib ümumiləşdirilməyə çalışılmışdır.

1. **Şeyx Zahid Gilani.** Şeyx Zahid dövrünün tanınmış ziyalı, böyük sufi alimi, filosof, müəllim və şair olmuşdur. O, 1215-ci il martın 21- də indiki Lənkəran rayonunun Siyavar kəndində Şeyx Rövşən Əmirin ailəsində dünyaya göz açmışdır. Şeyx Rövşən Əmir İranın Gilan vilayəti kəndlərinin birində evləndikdən sonra Lənkəranın Siyavar kəndinə köçmüşdür [6, səh.431].

Şeyx Zahidin əsl adı haqqda müxtəlif fikirlər var. Mənbələrdə Tacəddin İbrahim, Rövşən Əmir, Şeyx Baydan (və ya Bundar) əl-Kürdi əs-Sincani kimi də qeyd olunur lakin tədqiqatçıların əksəriyyəti Tacəddin İbrahim adı üzərində dayanmışdır. O, ilk təhsilini Astaranın Bütəsər, yəni indiki Pensər kəndində XIII əsrin məşhur sufi alimi Seyid Cəmaləddindən (Eynəzzaman Seyid Camal Gili) almışdır. Seyid Cəmaləddin çox böyük ümidlər bəslədiyi müridinə-şagirdinə "Zahid" (ərəb dilində "ibadət adamı", "pəhrizkar" deməkdir) ləqəbini vermiş, vəfat edərkən isə ona öz işini davam etdirməyi və sufi təriqətinə başçılıq etməyi tapşırılmışdır [2, səh.83]. Ərəb dilinin başqa bir formasında buna paralel olaraq

Zahid təsəvvüf ədəbiyyatlarında, Yaradana qovuşmaq məqsədiylə Allahdan başqa hər şeyi tərək edən şəxs mənasını verir.

XIII əsrdə Talışın ərazisi Gilanın tərkibində olduğu üçün Şeyx Zahid özünə “Gilani” təxəllüsünü götürmüşdür. Şeyx Zahid zəmanəsinin böyük alimlərindən biri olmaqla yanaşı, eyni zamanda poliqlot adam olmuş, bir neçə dil də bilmişdir. Belə ki, o, talış, gilək, türk, ərəb, fars, kürd və qədim pəhləvi dillərini bilmiş, talış və gilək dillərində şeirlər yazmışdır [5; səh.39].

Şeyx Zahid dövrünün görkəmli ictimai xadimləri ilə möhkəm əlaqə saxlayırdı. Məsələn, o, üç dəfə Elxani hökmdarı Qazan xanla (1295-1304), monqolların hakimiyyəti dövründə iyirmi ildən artıq Ərdəbildə baş vəzirlik etmiş Şəmsəddin Məhəmməd Cüveyni ilə görüşmüşdür. Şeyx Zahid ömrünün çox hissəsini Gilanda, sonralar isə Muğanda yaşamışdır. Onun Siyavar, Hiləkəran və Gərmətükdə dini təbliğ edən nümayəndəliyi, Muğan, Şirvan və Marağada isə çoxlu şagirdləri olmuşdur [8].

Əvvəllər Şeyx Zahidə çox hörmət edən Şirvanşah III Axsitan(1282-1294) sonralar onun nüfuzunun artması və müridlərinin sayının çoxalmasından çəkinərək, onun imkanlarını məhdudlaşdırmağa başlamışdı. Bu haqda "Şeyx Səfi təzkirəsi"ndən ətraflı məlumat verilmişdir:

“Bir qatla Şeyx Zahid Şirvana varmış idi. Şirvanşah ilən uşağlarını irşad ilə təqvaya dəvət etməyə. Şirvanda qırxəlli qələndər cəm olmuşdılar. Təəssüb ilə ədavətə durdılar kim, bu kişinin irşad ilə ibadəti bazarımızı kəsə etdi. Çün iş bu qayətə yetdi, biz dəxi onun müridləri çuvalduz zərbi ilən gövdələri dəlik-dəlik edəlim, andan sonra Şeyx Zahidə dolaşub, anı dəxi ortadan götürəlim. Və Şeyx Zahid ol çağ Şirvanun mədrəsəsində qonmuş idi yuxarı damlarında. Və həzrət Şeyx Səfiəddinin yeri şəbistanda idi. Amma gecə-gündüz Şeyx Zahidün qulluğundan ayrılmazdı. Bir gecə Şeyx Zahid təharət almağa qalxdı və ol vaxtda Şeyx Zahidün zahir basirəsi bir nəmə zəif olmuş idi. Şeyx Səfiəddin irəğdan üç kişi ol qələndərdən gördi kim, ol qaranğu gecədə Şeyxün qəsdinə yüz urdular. Şeyx Səfiəddin həman kim anları gördi, dedi kim, olmaya kim, Şeyx Zahidi oxlayalar və ol saat Şeyx Zahid qədəmgah üstinə oturmuş idi. Şeyx Səfiəddin özünü ana qalxan edüb öz gövdəsi ana fəda eylədi. Qələndərlər çün hal böylə gördilər, məcal bulmayub, ümitsiz qayıtdılar”[10, səh.91-92].

Mənbədə verilən məlumatdan məlum olur ki, şirvanşahlar hətta Şeyxə qarşı sui-qəsd təşəbbüsü göstərmiş, lakin istəklərinə nail ola bilməmişdilər.

Onun mürsidləri içərisində Azərbaycan ictimai-siyasi həyatında seçilən önəmli şəxslər olmuşdur. Bunların içərisində Şeyx Səfiəddin Ərdəbili xüsusi yer tutmuşdur. Aparılan tədqiqata əsasən məlum olur ki, Şeyx Zahid 25 il Səfəvilərin ulu babası Şeyx Səfiəddinin mürsidi-müəllimi olmuşdur [3, səh.39]. Bu haqda müxtəlif mənbələrdə məlumatlar verilmişdir. Tədqiqatımıza yaxın olan "Silsilətün-nəsəbi Səfəviyyə" mənbəsini araşdırarkən tarixçi alim Zabil Bayramlının "Silsilətün-Nəsəbi Səfəviyyə" əsəri Azərbaycan tarixinin kaynağı kimi" məqaləsində bunu vurğulayır. Şeyx Hüseyin bin Şeyx Abdal Zahidi Səfəvilərin ulu babası Şeyx Səfiəddin İshaqın mənəvi rəhbəri olmuş sufi-dərviş şeyxi Zahid Gilani nəslindən olduğu qeyd edilir.

“Səffətül səfa” kitabının Həbibüs Siyər” fəslinin sətirlərində Şeyx Zahid haqqında aşağıdakı formada sözlər demişdir:

- Şeyx Zahid (Allah onun qəbrini nurlu etsin) Seyyid Cəmaləddin Gilanidən dini elmləri öyrənib maariflənmişdir.
- Seyyid Cəmaləddin rəhmətliyin xirqəsini isə seyid nəslindən olan Sultan Cüneyd Bağdadiyə aid edirlər.

Şeyx Zahid bu kəndə gəldikdən sonradan Şeyxəkəran adını almış Hiləkəran kəndi məhz Şeyx Zahidin adı ilə bağlıdır. Gilani Hiləkəran kəndində İslam maarifi olan bir məkan yaratmışdır [9, 79-80].

Lənkəran mahalının Hiləkəran kəndində fəaliyyət göstərmiş Şeyx Zahid məktəbi isə dövrünün ən yüksək təhsil verən elm ocaqlarından biri olmaqla, eyni zamanda indiki Lənkəran rayonunun məktəb tarixində ilk məktəblərdən sayılmışdır.

Mənbələrin verdiyi məlumatlara əsasən Şeyx Zahidin şəxsi həyatına gəldikdə isə onun iki arvadı olmuşdur. Birinci arvadı siyavarlı (Siyavar kəndindən), ikinci arvadı isə hiləkəranlı (indiki Şıxəkəran kəndindən) idi. O, ikinci arvadı ilə 72 yaşında olarkən evlənmişdir. Şeyx Zahidin iki arvaddan üç övladı dünyaya gəlmişdir. Onlardan ikisi oğlan, biri qız olmuşdur: Cəmaləddin, Şəmsəddin və Bibifatma. Cəmaləddin birinci, Şəmsəddin və Bibifatma isə ikinci izdivacından dünyaya gəlmişdir. O, qızı Bibifatmanı şagirdi Şeyx Səfiəddinə (1252-1334) əvə vermişdir. Şeyx Səfiəddinlə Bibifatmanın izdivacından üç oğul dünyaya gəlmişdir – Məhyəddin, Sədrəddin, Əbu Səid. Məhyəddin atası sağ ikən vəfat etmişdir [8].

Şeyx Zahid 1300-cü ilin martında Siyavarda vəfat etmiş və orada dəfn edilmişdir. Onun qəbri üzərində dairəvi günbəzi olan məqbərə tikilmişdir. Səfəvi hökmdarları ulu babaları olan Şeyx Zahidin məqbərəsini dəfələrlə ziyarət etmiş, onu təmir etdirmişlər.

1478-ci ildə Şah İsmayıl Xətəinin atası Şeyx Heydər (1460-1488) bir neçə mahir bəna və nəccarla gəlib məqbərə ilə günbəzi təmir etdirmişdir. Şah İsmayıl Xətəi (1486-1524) 1500-ci ildə, I Şah Abbas (1587-1629) isə 1609-cu ildə buranı ziyarət etmişlər [4, səh.30].

Araşdırmadan məlum olur ki, zamanında var olan bir sıra məzhəblər tərəfindən qəbul edilən İbrahim Zahidin təsəvvür ediləndən də çox böyük şəxsiyyət olduğunu göstərir [12, 61]. Göründüyü kimi mənbələr və araşdırılan elmi məqalələrdə ümumiləşdirmələr nəticəsində Şeyx Zahid ideyaları tolerant və multikultural dəyərlərə söykəndiyini deməyə imkan verir.

2. Şeyx Zahid türbəsi. Tarixdən bəllidir ki, Şeyx Zahidin məqbərəsini bir neçə dəfə su basmışdır. Verilən məlumatların birində Şeyx Zahid öləndən sonra onun vəsiyyətinə əsasən, o, Lənkəranın Siyavurd kəndində (indiki Siyavar kəndi) dəfn edilmişdir. Onun dəfn olunduğu yerdə Şeyx Heydər Səfəvi tərəfindən türbə ucaldılmışdır (türbə haqda kifayət qədər məlumat olmadığından açıqlama vermək çətinlik yaradır). Sonralar bu abidə dəniz səviyyəsinin qalxması nəticəsində dəfələrlə suyun altında qaldığı üçün I Şah Abbas tərəfindən Hiləkəran kəndinə (indiki Şıxəkəran) köçürülmüşdür. Şeyx Zahidin qəbri Hiləkəran kəndinə köçürüldükdən sonra kənd sonralar onun adı ilə əlaqədar Şıxəkəran adlandırılmışdır [11, səh.8].

Şıxəkəran talış dilində Şıxəkon adlanır. Talış dilində “şıx” – şeyx, -ə- birləşdirici səs, “kon” – evlər deməkdir. Şıxəkəran Şıxəkonun Azərbaycan dilinə transliterasiyasıdır. Şıxəkon-Şıxəkəran Azərbaycan dilinə tərcümədə “şeyx evləri” mənasını verir.

Azərbaycan Respublikasında 18 oktyabr 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyini bərpa etdiyi dövrdən başlayaraq ölkəmizdə olan tarixi abidələrə xüsusi diqqət ayrıldı. 20 avqust 1992-ci ildə “Dini etiqad azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunaraq dini qurumların statusu, hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirildi. Lakin dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi sahəsində əsl irəliləyiş ulu öndər Heydər Əliyevin 15 iyun 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə ikinci dəfə gəlişi ilə baş verdi. Ümummilli lider hakimiyyətə yenidən qayıtdıqdan sonra dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi, dini sahədə problemlərin həlli və sabitliyə nail olunması, eləcə də milli-mənəvi dəyərlərimizin hifz edilməsi, tarixən ölkəmizdə mövcud olan tolerant və multikultural ənənələrin qorunaraq inkişaf etdirilməsi istiqamətində çoxşaxəli, mühüm tədbirlər həyata keçirdi. Əgər sovet hakimiyyəti dövründə ölkəmizdə cəmi 17 məscid fəaliyyət göstərirdisə, hazırda onların sayı 2 mindən çoxdur.

İnam və ehtiram əlaməti olaraq Şeyx Zahidin qəbri hər zaman ziyarətgaha çevrilmiş və qəbir üzərində müxtəlif vaxtlarda tikililər inşa edilmişdir. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, abidənin bərpası və təmirinə geniş imkanlar açılmışdır. Bununla yanaşı yerli insanların böyük hörmət bəslədiyi türbə 1990-1995-ci illərdə kənd sakinlərinin vəsaiti hesabına şərq memarlıq üslubunda yeni məqbərə tikilmişdir [3, səh.57]. Qırmızı kərpicdən tikilmiş məqbərə iki otaqdan ibarətdir.

Şeyx Zahidin qəbri ikinci otağın ortasında yerləşir və qəbir taxta şəkəyə alınmışdır [7, səh.97].

Xalq tərəfindən Şeyx Zahidə olan inamla bağlı müxtəlif dastanlar el arasında yayılmışdır. Bunlardan “Yatmış şahzadə haqqında talış əfsanəsi” və “Müqəddəs Şeyx Zahid haqqında talış xalq əfsanəsi” göstərmək olar [10, səh. 83-89].

Şeyx Zahid türbəsi respublikamızın tanınmış ziyarətgahlarından biridir. Türbəyə müxtəlif yerlərdən, eləcə də qonşu ölkələrdən ziyarətə gələnlər olur. Ziyarətgah eyni zamanda dini-tarixi abidədir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 02 avqust 2001-ci il tarixli 132 sayılı Qərarına əsasən Şeyx Zahid türbəsi 4838 inventar sayı ilə yerli əhəmiyyətli memarlıq abidəsi kimi qeydə alınaraq dövlət mühafizəsinə götürülmüşdür. Şeyx Zahid türbəsinin yerləşdiyi qəbristanlıq isə 5951 inventar sayı ilə orta əsrlərə aid yerli əhəmiyyətli arxeoloji abidə kimi dövlət qeydiyyatına götürülmüşdür [1, səh.156].

Dövlət tərəfindən görülmüş tədbirlərdən biri də Şeyx Zahid adı əbədiləşdirilərək onun adını Lənkəran şəhərinin küçələrindən birinə verilmişdir. 2006-cı ildə Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyətinin qayğısı ilə ziyarətgahda geniş təmir işləri aparılmış, həmçinin abidənin ətrafı da abadlaşdırılmış və bura yol çəkilmişdir.

Qeyd olunanlara nəzərə alaraq Azərbaycanın dilbər guşələrindən biri olan Lənkəranın multikultural, tolerant dəyərlərinin daha qədimlərə gedib çıxdığını görürük. Yuxarıda verilən məlumatlara və aparılan tədqiqata əsasən Şeyx Zahid Gilaninin sufi təriqətinin nümayəndəsi və davamçısı olduğu görünür. Araşdırmalardan aydın olur ki, hal hazırda onun adına inşa edilən türbə Lənkəran rayonunun Şıxəkəran kəndindədir və həmin kənd, eləcə də ona yaxın olan ərəzilərin əksəriyyəti İslamın şiə məzhəbinə etiqad edirlər. Bütün bunlara baxmayaraq Şeyx Zahid xalq tərəfindən böyük hörmətlə qarşılır, Lənkəran və ətraf rayonlardan, eləcə də ölkəmizə gələn turistlər tez-tez türbəni ziyarət edir, xüsusilə Məhərrəmlik mərasimlərində, “Aşura” günlərində mütəfəkkirin ruhuna ehtiram əlaməti olaraq yerli əhali onun türbəsi ziyarət edilir. Bu da onun dinlərarası ayrışikliyə yol vermədiyini, birgəyaşayışı insanlara təbliğ etdiyini göstərən dahi şəxs olduğunu bir daha təsdiq edir.

İki əsir bundan öncə Səidəli Kazımbəyovlu Cəvahirnameyi-Lənkəran əsərində “İndi onun nurlanmış qəbri və məqbərəsi özünün adı ilə adlandırılmış, Şıxəkəran və Xanbili (indiki Xolmili) kəndləri arasında yerləşdiyini” bildirir. Eləcə də Türbənin məkanı arif adamlar və yüksək əyan-əşrəflərin ziyarətgahına çevrildiyi haqda müəllif 1869-cu ildə məlumat verir [9, səh.79].

Məlum olduğu kimi Sovetlər dövründə din qadağan edildiyi dövrdə Şeyx Zahid türbəsi 1944-cü ildə Sovet hökuməti tərəfindən sökülmüş lakin kənd camaatı isə və Şeyx Zahidi ziyarət etmək istəyənlər gizlicə ocağa baş çəkirdilər. Hətta Türbə söküldükdən sonra, camaat Şeyxin xatirəsini yaşatmaq üçün onun məzarının üstündə taxtadan xırda kümə (kiçik tikili) tikmişdi.

(Şeyx Zahid Türbəsi, Şıxəkəran)

Lənkəranda Şeyx Zahid Gilani elmi yaradıcılığını araşdırmaq məqsədilə 13 dekabr 2018-ci il tarixində Lənkəran Dövlət Universiteti, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Abasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix İnstitutu, Konya Necmeddin Erbakan Universiteti və TIKA nin birgə təşkilatçılığı ilə LDU-da “Doğumunun 800-cü ilində Şeyx Zahid Gilani” mövzusunda Beynəlxalq Simpoziyum keçirilmişdir. Simpoziyuma Azərbaycan, Türkiyə, Bolqariya, Rusiya, İrandan mütəxəssislər iştirak etmiş və məruzələri dinlənilmişdir. Simpoziyumda LDU-nun rektoru professor Natiq İbrahimov beynəlxalq simpoziyumun gündəliyi, məqsəd və vəzifələri barədə məlumat vermişdir. Doğumunun 800-cü ildönümündə Şeyx Zahid Gilaninin anılması bu dəyərli şəxsiyyətin irsini öyrənən alimlərin bir araya gəlməsinə, birgə fikir mübadiləsi aparılmasına, elmi axtarışların nəticələrinin paylaşılmasına şərait yaratmaqla, yeni tədqiqatlara da yol açacağı qeyd olunmuşdur. Simpoziyumda beş ölkədən 60-dan çox müraciətin daxil olduğunu vurğulayan rektor N.İbrahimov bunu Şeyx Zahid Gilani şəxsiyyətinə, müdrikliyinə hörmət kimi dəyərləndirdi. Konfrans sonunda tədbir iştirakçıları Şeyx Zahid türbəsini ziyarət etmişlər [13]. Ölkəmizin dilbər guşələrindən biri olan Lənkəran tarixən tolerantlığın, birgəyaşayışın göstəricisi olmaqla yanaşı bölgədə elm, irfan sahiblərinə böyük diqqət və dəyər vermişdir.

Aparılan tədqiqatlara nəzərən belə bir nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, Şeyx Zahid Gilaninin sufi təriqətinin nümayəndəsi və davamçısı olsada İslamın bütün təriqətinə etiqad edən şəxslər, tədqiqatçılar tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsi xalqımızın tolerant və multikultural dəyərlərinin qədim dövrlərə söykəndiyini təsdiq edir.

Tarix boyu Azərbaycanın mənəvi həyatında tolerantlıqdan xeyli danışmaq mümkündür. Bunlar, təbii ki, multikultural tərzin Azərbaycan cəmiyyətinə öncədən xas olmasına bir sübutdur. Azərbaycanda dövlət siyasəti səviyyəsində multikulturalizm və tolerantlığın inkişafı qədim dövlətçilik tarixinə və milli dəyərlərin, ənənələrin inkişafına əsaslanmaqla, bütün ölkə ərazisində yaşayan xalqların qarşılıqlı hörmət və əməkdaşlıq çərçivəsində, öz milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına şərait yaratmaqla təmin olunur. Qeyd olunanlara nəzərən bu gün dünyaya istər multikulturalizm və tolerantlıq, istərsə də dini ibadətqahlara ayrılan diqqət baxımından yeni bir Azərbaycan modelinin formalaşdığını demək olar.

Nəticə

İnam və ehtiram əlaməti olaraq Şeyx Zahidin Türbəsi ziyarətqaha çevrilmiş qəbir üzərində müxtəlif vaxtlarda tikililər inşa edilmişdir. Respublikamız dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 1990-1995-ci illərdə burada kənd sakinlərinin vəsaiti hesabına şərq memarlıq üslubunda yeni məqbərə tikilmişdir. Xalq tərəfindən isə Şeyx Zahidə olan inamla bağlı “Yatmış şahzadə haqqında talış əfsanəsi” və “Müqəddəs Şeyx Zahid haqqında talış xalq əfsanəsi” yaradılmışdır. Şeyx Zahid Gilaninin sufi təriqətinin nümayəndəsi və davamçısı olsada İslamın bütün təriqətinə etiqad edən şəxslər tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsi xalqımızın multikultural və tolerant dəyərlərinin qədim dövrlərə söykəndiyini göstərir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Məscidlərinin Ensiklopediyası. (2001). B.
2. Hüseynbalaoğlu, B. Talışlı, M. (1990). Lənkəran. B.
3. Şükürzadə, İ. (2015). Lənkəran Ziyarətqahları. B.
4. Mirzəyev, M. Məmmədov, M. (1999). Mamusta. B.
5. Nemət, M. (1992). Azərbaycanda pirlər. B.
6. Talışlı, M. Əhədov, E. (2014). Lənkəran: ensiklopedik məlumat. B.
7. İsmayılzadə, O. (2014). Şeyx Zahid. B.
8. Onullahi. S. (1988). Müqəddəslər kimlərdir? “Sovet kəndi” qəzeti,

9. Kazımbəyoğlu, S. (2005). “Səidiyyə”. B.
10. Şeyx Səfi Təzkiyəsi (2006). “Səfvatüs-səva”nın XVI əsr türk təcüməsi. B.
11. Ağzadə. Y. (2003). Teymur bəy Bayraməlibəyov və folklor. B.
12. Gökbulut, S (2015) İbrahim Zâhid Gîlânî Üzerine Bir İnceleme, Sûfi Araştırmaları - sayı 13, academia.edu
13. <https://science.gov.az/az/news/open/9354>

THE TOMB OF SHEIKH ZAHID IS ONE OF THE INDICATORS OF COEXISTENCE IN THE REGION

Zaur Mammadov

Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan

As a sign of belief and respect, the tomb of Sheikh Zahid became place for pilgrimage, buildings were constructed over the tomb at different times. After rebuilding our state independence a new mausoleum in eastern architectural style was built at the expense of the residents during 1990-1995. “Talish legend about sleeping prince” and “Talish folk legend about Saint Sheikh Zahid” were created by folks with the belief on Sheikh Zahid. As a member and follower of the Suif sect Sheikh Zahid Gilani’s highly appreciation by all sect members of Islam indicates that the multicultural and tolerant values of our people are based on ancient times.

Key words: Lankaran, Safavid, sufi, tomb, tolerant, multicultural

МАВЗОЛЕЙА ШЕЙХА ЗАХИДА - ОДИН ИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ СОСУЩЕСТВОВАНИЯ В РЕГИОНЕ

Заур Мамедов

Лянкяранский государственный университет, Лянкярань, Азербайджан

Как знак веры и уважения гробница шейха Захида, превратимая в святилище на которой были построены здания в разные времена. В 1990-1995 годы после восстаоновения государственной независимости нашей республики здесь был построен новый мавзолей в восточном архитектурном стиле за счет жителей. На основе веры народа Шейху Захиду, людьми была создана легенда «Талишская легенда о спящем принце» и «Талишская легенда о святом Шейхе Захиде». Несмотря на то, что Шейх Захид Гилани является представителем и продолжителем суфийских сект, высоко ценим теми, кто верит во весь ислам, и показывает, что мультикультурный и толерантные ценности наших людей основаны на древних временах.

Ключевые слова: Ленкорань, Сафавид, суфий, мавзолей, толерантный, мультикультурный

Daxil oldu: 01.05.2021;

Çapa qəbul edildi: 15.12.2021;

Çap edildi: 03.02.2022